

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Гула Л.В.,

асистент кафедри методики професійного навчання

Миколаївський національний аграрний університет

Проблема психологічної безпеки відноситься до однієї з найбільш актуальних. Це зумовлено впливом різноманітних факторів, що сприяють порушенню стану психологічної безпеки та психологічної захищеності особи.

Освітнє середовище пропонує широкий вибір можливостей для розвитку. Проте має й достатню кількість обмежень для особистісних проявів його учасників. Психологізація освітнього середовища з метою збереження та зміцнення здоров'я її учасників, створення в закладах освіти безпечних умов праці і навчання, захист від усіх форм дискримінації можуть виступати альтернативою агресивності соціального середовища, психоемоційному та культурному вакууму, наслідком яких є зростання соціогенних захворювань.

Однією з найважливіших умов зниження числа стресових ситуацій у педагогічній практиці є забезпечення психологічної безпеки при безпосередній взаємодії учасників освітнього середовища.

Питаннями саме моделювання та проектування освітнього середовища, в котрій особистість затребувана та може вільно функціонувати, а її учасники відчують задоволення та захищеність основних потреб займалися Я. А. Коменський, І. А. Баєва, Н. В. Груздева, В. І. Панов та ін. Психологічна безпека являється провідною характеристикою, яка визначає розвивальний характер освітнього середовища.

Навчання, пріоритетом якого являється передача знань, а не особистість, являється загрозливим для здоров'я здобувачів освіти, вважає Л. А. Регуш [1].

Відомо, що постійна негативна оцінка (результатів навчання, поведінки, особистості в цілому, тощо) являється для здобувача освіти психотравмуючою ситуацією. Сутність психотравмуючої (кризисної, абостресової) ситуації полягає в важкості або неможливості задоволення актуальних потреб.

На думку Н. Ю. Максимової, рано чи пізно для дитини настає мить, коли ситуація ускладнення переходить в ситуацію неможливості. Неможливість задоволення життєво важливих потреб і врешті-решт призводить до освітньої та соціальної дезадаптації [2].

На переконання І. О. Баєвої психологічна безпеки освітнього середовища навчального закладу – «це середовище, вільне від проявів психологічного насильства у взаємодії, яке сприяє задоволенню потреб у особистісно-довірчому спілкуванні, створює референтну значимість середовища та забезпечує психічне здоров'я учасників навчально-виховного процесу» [3, с.34].

Освітнє середовище навчальних закладів є частиною життєвого середовища людини. Заклади освіти, як соціальний інститут суспільства, є суб'єктами безпеки, котрі здатні будувати свою локальну систему безпеки як через навчання і виховання, так і через рішення конкретних завдань розвитку.

Психологічна безпека освітнього процесу у закладах вищої освіти (ЗВО) – це стан захищеності студента від погроз його гідності, душевному благополуччю, позитивному світосприйманню.

З наукових джерел літератури відома класифікація з трьох груп психологічних ризиків, що дозволяє здійснювати оцінку рівнів психологічної безпеки освітнього середовища. Ризики психологічного насильства утворюють першу групу ризиків. У другу групу ризиків входить система взаємин з учасниками освітнього процесу, що перешкоджає задоволенню основних потреб в особистісно-довірчому спілкуванні, а третю групу утворює система міжособистісних відносин з учасниками освітнього процесу, котра перешкоджає визнанню референтної значущості освітнього середовища.

Сукупність цих факторів може нести собою загрозу освітнього середовища і розвитку особистості її учасників, і як наслідок – схильність до деструктивної поведінки, негативне ставлення до освітніх установ та порушення психічного і фізичного здоров'я.

Зараз ситуація у ЗВО характеризується, з одного боку, глобальним протиріччям між цінностями, що проголошуються в суспільстві, і реально існуючими з жорстокою

конкуренцією і культом сили, в результаті чого у студентів відбувається різке зростання тривожних станів через сприймання навколишнього світу, як небезпечного, і себе, як недатного протистояти цій небезпеці. Також не можна обійти увагою і такі явища як, наприклад, неадекватне сприйняття вимог і збільшення числа студентів з проблемами у навчанні, адіктивними формами поведінки. З іншого – значним зниженням ступеня педагогічної задоволеності професією, втратою сенсу виконуваної роботи, психологічним дискомфортом, кризами спустошеності, безперспективності, нереалізованості у викладачів [4]. Тому все гостріше виникає необхідність створення психологічно безпечних умов ЗВО, основна мета яких зробити освітнє середовище справедливим і доступним для ефективного розвитку кожного його суб'єкта.

Отже, хотілося б зауважити, що проблема психологічної безпеки освітнього середовища ЗВО вимагає пильної уваги. Практичне втілення багатьох положень вимагає додаткових ресурсів, таких, як:

- психолого-педагогічна підготовка кадрів;
- розробка та впровадження варіативних технологій психолого-педагогічного супроводу психологічної безпеки освітнього середовища та методики вимірювання їх ефективності.

Засобом забезпечення психологічної безпеки може виступати загальна задоволеність характеристиками середовища, до яких можна віднести соціально-психологічну активність суб'єктів освітнього простору та можливість мати свою власну позицію, ініціативу, а саме: можливість зберігати особисту гідність і право на повагу, результатом котрого є збереження психічного здоров'я викладачів та студентів.

Список використаних джерел:

1. Регуш Л. О. Безопасность обучения школьников. // Психологическая культура и психологическая безопасность в образовании (Санкт-Петербург, 27 – 28 ноября 2013). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://developpsy.ru/DOC/sbornik85.pdf>.
2. Максимова Н. Ю., Милютин Е. Л. Курс лекций по детской патопсихологии: Учебное пособие. – Ростов н/Д.: Феникс, 2018. – 576 с.
3. Обеспечение психологической безопасности в образовательном учреждении: практическое руководство / Под ред. И. А. Баевой. – СПб.: Речь, 2006. – 288с.
4. Илларионов С. Н. Подходы к изучению проблемы психологической безопасности субъекта образовательной среды / С.Н. Илларионов // Гуманитарные аспекты профессионального образования: проблемы и перспективы. Иваново, 2014. С. 49 - 54
5. Гула Л. В. Психологічний аспект конфліктності людських стосунків // Українство: динаміка сенсів і вимірів національного буття : матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Кривий Ріг, 6 листопада 2020 р. Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2020. С. 119 - 121.